

2. Генкин Д. М. Массовые праздники: Учебное пособие для институтов культуры. / Д. М. Генкин. – М. : Просвещение, 1975. – 140 с.
3. Донская Т. К. Режиссер театрализованных представлений и праздников: профессионально-личностный аспект / Т. К. Донская, И. В. Голиусова. // Культурная жизнь регионов : сб. статей. – № 3 (66). – Краснодар : КГИК, 2017. – С. 106-112.
4. Житницький А. З. Драматургія масових театралізованих заходів / А. З. Житницький. – Х. : Тимченко. – 2005. – 128 с.
5. Захава Б. Е. Мастерство актера и режиссера: Учебное пособие / Б. Е. Захава. – М. : РАТИ-ГИТИС, 2008. – 432 с.
6. Зрелищная культура как составная часть развития общества [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.discoverarts.ru/diars>.
7. История массовых праздников [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://studbooks.net/1131865/kulturologiya/istoriya_massovyh.
8. Праздники и зрелища в истории Древнеримской цивилизации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://xreferat.com/47/5421-1-prazdniki-i-zrelisha-v-istorii-drevnerimskoiy-civilizacii.html>.

References

1. Eisenstadt, V. N. (1973). Directing and organization of mass entertainment. Kharkiv. : Kharkov State Institute of Culture, 136 pp. [In Russian].
2. Genkin, D. M. (1975). Mass holidays: A manual for cultural institutions. Moscow: Education, 140 pp. [In Russian].
3. Donskaya, T. K. (2017). Director of theatrical performances and festivals: professional and personal aspect // Cultural life of regions: a collection of articles. № 3 (66), Krasnodar: Krasnodar State Institute of Culture, pp. 106-112. [In Russian].
4. Zhitnitsky, A. Z. (2005). Dramaturgy of the Masoviks Theater theaters. Kharkov: Timchenko, 128 pp. [In Russian].
5. Zakhava, B. E. (2008). Mastery of the actor and director: Textbook. Moscow: RATI-GITIS, 432 p. [In Russian].
6. Spectacular culture as an integral part of the development of society // [Electronic resource] – Access mode: <http://www.discoverarts.ru/diars-341-5.html> [In Russian].
7. History of mass holidays // [Electronic resource] – Access mode: http://studbooks.net/1131865/kulturologiya/istoriya_massovyh_prazdnikov [In Russian].
8. Holidays and shows in the history of the Ancient Roman civilization // [Electronic resource] – Access mode: <https://xreferat.com/47/5421-1-prazdniki-i-zrelisha-v-istorii-drevnerimskoiy-civilizacii.html> [In Russian].

Стаття надійшла до редакції 07.04.2018 р.

УДК 791.6

Стрельчук Вікторія Олександрівна
кандидат педагогічних наук,
професор кафедри сценічного мистецтва
Київського національного університету
культури і мистецтв

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗУМІННЯ ФЕНОМЕНА СВЯТА

Метою публікації є дослідження теоретичних засад розуміння феномена свята, визначення його потенціалу, функцій та виявлення сутнісної природи свята. **Методологія** ґрунтується на загальнонаукових принципах дослідження – термінологічному, історичному і системному. Мета та завдання публікації зумовили застосування таких методів дослідження: аналіз та узагальнення, що надало можливість виявити і проаналізувати поетичні засади до розуміння і розкриття феномена "свято"; системно-структурний метод дав змогу виявити функціональні компоненти свята. **Наукова новизна** полягає в дослідженні теоретичного розуміння феномена свята, виявленні і обґрунтуванні його потенційної ролі та значення в людському бутті. **Висновки.** Феномен свята в своєму потенціалі активізує культурно-мистецьке життя народу. Свято має стверджувальну здатність до збереження певних цінностей, які надають сенс людському життю і є найбільш характерними для певної соціальної групи, народу загалом. Свято є культурним ресурсом, що сприяє передаванню культурних традицій, надає людині можливість здійснювати культурну самоідентифікацію. Свято стає узвичаєним приводом для осмислення майбутнього, створення зразка суспільної організації. Святкова культура формує в людині вчинки, звичаї, норми товариського спілкування, родинного, громадського, загалом публічного життя, словесні формули і жести, вміння оперувати святковими символами, знаками і предметами.

Ключові слова: свято, святкова культура, феномен свята.

Стрельчук Вікторія Александровна, кандидат педагогічних наук, професор кафедри сценічного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв

Теоретичні основи розуміння феномену свята

Ціль публікації являється дослідження теоретичних основ розуміння феномену свята, визначення його потенціалу і функцій і виявлення суттєвої природи свята. **Методологія** роботи ґрунтується на загальнонаукових принципах дослідження – термінологічному, історичному і системному. Мета і завдання публікації обумовили застосування таких методів дослідження: аналіз і синтез, що дозволило виявити і проаналізувати поетичні принципи розуміння і розкриття феномену "святка"; системно-структурний метод дозволив виявити функціональні компоненти свята. **Наукова новизна** полягає в дослідженні теоретичного розуміння феномену свята, виявленні і обґрунтуванні його потенціальної ролі і значення в людському існуванні. **Висновки.** Феномен свята в своєму потенціалі активізує культурно-художественне життя народу. Святка має утвердительно-зберігаючу здатність до збереження певних цінностей, які надають сенс людському існуванню і є найбільш характерними для певної соціальної групи, народу в цілому. Святка є культурним ресурсом, сприяє передачі культурних традицій, надає людині можливість здійснювати культурну самоідентифікацію. Святка стає загальноприйнятним приводом для осмислення майбутнього, створення зразка суспільної організації. Святковий культурний феномен формує в людині поступки, звичаї, норми товарищеского спілкування, сімейного, суспільного, в загальному публічного життя, словесні формули і жесты, вміння оперувати святковими символами, знаками і предметами.

Ключові слова: святка, святковий культурний феномен, феномен свята.

Strelchuk Victoria, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor of the Stage Art Department, Kyiv National University of Culture and Arts

Theoretical principles of understanding the phenomenon of the holiday

The purpose of the article is to study the theoretical foundations of understanding the phenomenon of the holiday, the definition of its potential and functions and the identification of the essential nature of the holiday. The **methodology** of work is based on the general scientific principles of research – terminological, historical and systemic. The purpose and objectives of the publication led to the use of such research methods: analysis and synthesis, which enabled to identify and analyse the poetic principles for understanding and to disclose the phenomenon of "holiday". The system-structural way allowed to reveal the functional components of the holiday. **Scientific novelty** consists in the study of the theoretical understanding of the phenomenon of the holiday, the discovery and substantiation of its potential role and significance in human existence. **Conclusions.** The study made it possible to state that the phenomenon of the holiday in its potential activates the cultural and artistic life of the people. The holiday has the assertive ability to preserve specific values that make sense to human life and are most characteristic of a particular social group, the people as a whole. The holiday is a cultural resource that promotes the transfer of cultural traditions and gives people the opportunity to make cultural self-identification. The holiday becomes a typical occasion for understanding the future, creating a model for a public organisation. Festive culture forms in man deeds, customs, norms of communicative communication, family, public, general public life, verbal formulas and gestures, ability to operate festive symbols, signs and objects.

Key words: holiday, festive culture, holiday phenomenon.

Постановка проблеми. Невід'ємною органічною частиною життєдіяльності людини є святкування певних подій, що має вираз яскравих вираженнях, прояві почуттів, емоцій, настрою.

Святка у культурології розглядається як інститут культури, що виступає як суспільна подія урочистого характеру, що вилучене з повсякденності і відбувається у вільний від праці час. Святка розглядається як ефективний засіб суспільних регуляторів, як комунікаційна свобода, яка має вираз в різноманітних культурно-дозволевих формах, і виступає потужним засобом для встановлення міжкультурного діалогу для різних соціально-вікових категорій населення.

Феномен свята полягає в знятті негативної енергії, зарядження новим настроєм, можливість проявлення індивідуальних здібностей, реалізація всіх потреб бути привабливим, активно спілкуватися, створювати відповідний мікроклімат. Дослідники стверджують, що після будь-якого свята у людини проявляються всі позитивні якості і емоції.

Святка – поліфункціональне явище, що є комплексом складових, який потребує координації дій багатьох соціальних інституцій, а в аспекті художньої побудови – це синтез специфічних засобів виразності. Подія, яка має назву святка, стверджує себе у контр-позиції до повсякденності. І чим більше контраст з буденністю, тим більше велич і урочистість свята. Святка – як специфічна форма, насамперед зовсім іншої, ніж у буденний час, духовної життєдіяльності, яка пов'язана з якоюсь-либонь важливою подією і яка викликає відповідний святковий настрій.

Мета статті – дослідити теоретичні засади розуміння феномену свята, визначити його потенціал і функціональні компоненти.

Мета передбачає виконання таких завдань статті:

- виявити суттєву природу свята;
- дослідити теоретичну ретроспективу у розумінні феномену свята;
- охарактеризувати ресурсні компоненти свята як важливого комунікаційного дійства.

Свято є найбільш давнім і постійно відтворювальним елементом людської культури. Як і всіляке суспільне явище, свята обумовлені часом. Історія свідчить, що художні смаки різних соціальних груп, моральні і політичні ідеали епохи, найважливіші події в житті народу, його побут, звичаї, традиції, обряди, культура і мистецтво знаходять відображення у святах.

Аналіз наукових джерел продемонстрував що крім складові свята висвітлені організаторами, режисерами, сценаристами масовий дійств, мистецтвознавцями, театрознавцями, філологами, етнографами, філософами та соціологами. Спроба вивчення свята як комплексного соціально-культурного явища належить Д.Генкіну. Розгляд соціально-естетичної природи цього феномену присвячено історико-теоретичне дослідження І.Мазаєва. Методичний аспект свят, його сценарно-режисерське рішення висвітили у своїх роботах: В. Воскобойніков, Б.Галан, А. Конович, О. Марков, Б. Петров, М. Розовський, О. Рубб, Д.Тихомиров, І.Туманов, І. Шароєв та ін.

Разом з тим, незважаючи на певну різнобічність наукового вивчення святкової культури й донині цілий ряд її аспектів потребує подальшого дослідження. В першу чергу це стосується визначення еволюції дослідження масового свята. Наукова розробка цієї проблеми можлива тільки при виявленні єдиного принципу класифікації. Найбільш доступний принцип класифікації свят належить Д.Генкіну, в основі якого лежить громадська значимість і масштаб святкової події у комплексі з потребами особистості у широкому соціокультурному спілкуванні.

Свято – це урочисте ознаменування тих чи інших історичних подій в житті людини чи групи людей, суспільства. Свято має подвійну природу, сутність якої полягає в тому, що в кожному святі є усталена та рухома частина, яка змінюється, в залежності від соціально-економічних умов часу і суспільства. Свято набуває особливого значення для кожної етнічної спільноти, народу, коли людина безпосередньо бере в ньому участь, викриває свої творчі здібності, індивідуально-психологічні особливості. Для кожного народу свято є визначною подією, тому що в святах відображається життя народу, традиції, звичаї, обряди, мораль, вихованість, смаки і бажання людей.

Роль свята як засобу зняття напруги, гармонізації емоційного психологічного стану людини і суспільства, як повернення достеменної ідентичності з природою та соціальним середовищем, умовами примирення з буденністю, з її одноманітністю та монотонністю, відновленням світу з обмеженим місцем і часом, безперечна.

На це звертали увагу Конфуцій, який вважав, що правителі повинні організувати та санкціонувати свята, і паризькі богослови XV століття, які стверджували, що "діжки з вином лопнуть, якщо час від часу не відкривати отвори і не випускати з них повітря. Всі ми люди, – погано зроблені діжки, які можуть лопнути від вина мудрості, якщо це вино буде знаходитися у безперервному бродінні благоговіння і страху божого. Потрібно надати йому повітря, для того щоб воно не зіпсувалося. Тому ми і дозволяємо собі у відповідні дні блазнювання, щоб потім ще з більшою старанністю повернутися до служіння господу" [1]. Свято, з одного боку, поєднує механізм сприйняття дійсності, адаптації до неї, надає можливість змиритися з об'єктивними обставинами, що склалися, а з іншого – допомагає народитися новому, салютує обновленню, слугує людині опорою в її зусиллях зрозуміти дійсність, що лякає своєю новизною; воно "загострює свідомість історії і одночасно надає відпочинок від неї" [2]. З втратою свята, втрачаються риси людяності у окремої людини та у спільноти в цілому.

Свято як і мова притаманні лише людині, тому що воно демонструє соціально-культурні якості і виникає тільки тоді, коли існують духовні зв'язки та цінності між людьми конкретної соціальної групи. Свято – це колективне переживання, дійство якоїсь групи людей.

Свято як особливий тип людського буття визначається, як відмічає Є.В.Соколов, трьома особливостями: "по-перше, звільнення від побутових піклувань, буденних думок. У святі людина відчуває піднесеність духу, це звільнення від усього, що закріпає і обмежує людину у звичайні дні, можливість глибокого щирого самовиявлення. По-друге, наявність загальної ідеї – громадської, політичної, культурної – яка визначає основну тематику свята, створює відчуття братерства усіх, хто залучений до нього. По-третє – це ритуали, церемонії" [3]. Це своєрідний психологічний клімат, для якого потрібні, як зазначав А.В.Луначарський: "по-перше, дієвий підйом мас, дієве бажання їх відгукнутися усім серцем на подію; по друге, відомий мінімум святкового настрою" [4], благодатна підстава для педагогічного впливу на особистість.

Для розуміння сутності свята необхідно простежити його розвиток, визначити певні комунікативні особливості, його функціонування в певних історичних обставинах.

Як складова української культури і мистецтва свято протягом багатьох років зберігає взаємопов'язані між собою архетипні етнічні й національні ціннісні джерела, забезпечує своєрідний процес передавання досвіду від покоління до покоління та нове осмислення їх функціонування в сучасних соціокультурних умовах. На різних етапах історичного розвитку свята виконували особливу роль у житті суспільства. Вони сформувалися у цілком своєрідну, особливу систему святкового дозвілля.

У святах набули свого відображення звичаї, традиції, обряди, моральні і політичні переконання різних соціальних груп, найважливіші події в житті народу, художні ідеали різних історичних епох. Особливо вплинули на формування святкових традицій українців такі світоглядні системи, як язичництво, християнство і радянська ідеологія.

Як переконує аналіз основних понять головною ознакою свят є те, що під час їх проведення люди не працюють, на це вказує термін "празник" (від "празний" – неробочий), який вживається в українській мові поряд із поняттям "свято". "Празник, – пише В. Скуратівський, – слово для мене особливе, надмірно магічне і не до кінця розгадане..." [5, 9].

У словнику-довіднику В. Жайворонка зазначено: "празник" – це "день чи дні, певним чином відзначаювані звичаєм або церквою" [6].

Слова "празник", "празники" вживаються в українській мові переважно для означення традиційних народних свят.

Автор "Етимологічного словника польської мови" ("Słownik etymologiczny jazyka polskiego") А. Бракнер вказує, що слово "празний", від якого походить "празник" – це слов'янське праслово, і в цьому переконує використання його в польських текстах XIV ст. [8].

В. Даль в "Толковом словаре живого великоруського языка" виводить етимологію російського терміна "празник" від давньослов'янського "праздний": "...Праздновать, Быть праздным, или не делать, не работать. // Праздновать что или чему, совершать празнество, отправлять праздник; покидать работу и отдыхать, по обычаю, в день памяти кого или чего // провожать такой день торжественно, с житейскими обрядами; // совершать обряды церковные..."

Праздничный день или праздник... вообще, день, посвященный отдыху, не деловой, не рабочий, противопоставл. будень..." [7].

В українській і польській мовах слово "свято" ("święto") походить від "святий", "святість", "святиня". На думку польського історика культури К. Жигульського, автора фундаментального дослідження "Праздник и культура", церковного значення "sanktus" ("святий") польське слово "święto" набуло завдяки християнству: "У язичницьких же іменах Святополк, Святослав..., – відзначає дослідник, – які були найпоширеніші на той час (у дохристиянську добу – Н. Ч.) воно означало те саме, що "міцний", "сильний" [8].

Це припущення К. Жигульського однаковою мірою стосується польської й української мов.

У "Словнику староукраїнської мови XIV–XV ст." зазначено, що термін "свято" ("свато") означає лише як релігійне свято, а "святість" – стосується "предмета, пов'язаного з релігійним культом" [9].

Б. Грінченко у "Словнику української мови", поряд із такими похідними від "свята" словами, як "свят-день", "свят-вечір", наводить і поняття "святоха" (народна назва русалки). Це означає, що мова утримує у словах пам'ять про сакральну сутність цього міфологічного персонажа

Характеризуючи сприйняття свята в народній свідомості, В. Сироткін відзначає: "Під "святом" народна свідомість мала на увазі таку характерну особливість цього дня, як відсутність роботи, тобто день "порожній", "празний". Звідси інша назва неробочого дня – "празник". Значення слова "свято" в українській мові підкреслює небуденний, сакральний зміст цього дня.

Свято є потужним стимулом до художньої творчості, оскільки під час свята відбувається творче змагання, презентація певних художніх творів, приурочених до нього. Від найдавніших часів масове свято охоплює такі складові:

- архітектуру і святкове оформлення театралізованих дійств, яке в минулому й в сьогоденні часто набуває монументальних форм;
- літературу – поезію і прозу, святкову драму, святкову комедію в формах, спеціально присвячених певному святу і у формах, призначених для створення співзвучної святу атмосфери;
- музику – вокальні й інструментальні твори, святкові танці, хороводи;
- святкові видовища, різні процесії і ходи, містерії і фарси, інсценівки, конкурси і змагання артистів;
- образотворче мистецтво – живопис, графіку, скульптуру; виготовлення масок, костюмів, ляльок.

До складових масового свята сучасний російський дослідник С. Клітін у праці "История искусства эстрады" відносять:

- спеціально прикрашене навколишнє середовище;
- святкові (офіційні, ритуальні) моменти;
- вільне спілкування учасників свята один з одним;
- активні розваги (змагання, іграє);
- сприйняття творів мистецтва, участь у виступах;
- і, зрештою, бенкетування.

Характер, інтенсивність, багатство, естетична цінність свят суттєво впливають на загальний розвиток спільноти. Етнос, культуру якого характеризує збідненість свят, позбавлений одного з найважливіших чинників – культурно-мистецького розвитку. Водночас і перебільшення ролі і значення

свят, помпезних, поверхових, декоративно-розважальних, сповнених беззмістовної видовищності і позбавлених глибинного змісту, свідчить про деструктивні процеси в культурі.

Народ сприймав свято не тільки як вихід за межі буденного життя, що зумовлювало особливу, відмінну від буденної, індивідуальну і групову поведінку людини у громадських місцях, а й додання часових меж: "...Свято усвідомлювалося як такий стан навколишнього світу, який не мав часу..., – відзначає В. Сироткін. – Тому у святкові дні заборонялися дії, поведінка, пов'язані з поняттями про початок і продовження життя..." [10].

Народна мораль гостро засуджувала тих, хто намагався працювати у свято, порушуючи споконвічне табу. Не менш гостро засуджувались і ті, хто прагнув перенести свято на будень, тобто, гуляти, ледарювати: "Лише у Бога щодня празник!" В українських прислів'ях і приказках, поряд із шанобливим ставленням до традиційних свят, санкціонованих звичаєм і церквою, закарбувалося негативне ставлення до нероб, які "святкували" в будні: "Гуляй, тато, завтра свято!" "Хто празників питає, той сорочки латає", "Хто святкує на Пилипа, той буде голий, як липа", "Йому щодня неділя", "Такий побожний, що другий день святкує", "Чи сьогодні свято?" – "Свято! Леміш та чересло знято", "Хто святу рад, той до світа нап'ється" [11].

Отже, свято в народній свідомості пов'язувалося з чимось значно важливішим, ніж просто відпочинок. "...Святковість завжди мала істотне смислове пояснення, – підкреслює М. Бахтін. – Жодна "вправа" в організації і поліпшенні суспільно-трудового процесу, жодна "гра в працю" і жоден відпочинок чи перепочинок у праці самі по собі ніколи не можуть стати святковими, до них має долучитися щось з іншої сфери буття, зі сфери духовно-ідеологічної. Вони повинні мати санкцію не від світу засобів і необхідних умов, а від світу інших цілей людського існування, тобто від світу ідеалів. Без цього немає і не може бути ніякої святковості" [12].

Свято – це цілий комплекс заходів, який діє різнобічно. Свята поліфункціональні, до основних функцій, які виконує свято належать: компенсаторна – тобто свято є антитезою буднів, засобом оновлення сил після трудових днів; комунікативна – під час свята відбувається спілкування між людьми, якого інколи не вистачає під час буднів; інформаційна – кожне свято несе в собі нову інформацію, або доповнює вже існуючу; виховна – під час проведення свята відбувається емоційно-психологічний вплив на свідомість людини і виховання певних якостей та рис.

Змістовний аспект функцій масового народного свята залежить від реального стану культурно-мистецької галузі, від повноти взаємодії з навколишнім оточенням і задоволення різнобічних потреб та інтересів особистості. Свято, як особливий стан людського буття, суттєво впливає на особистість: підносить її настрій, звільняючи від усього, що обмежує її у звичайні робочі дні, надає можливість глибокого і щирого самовияву, згуртовує його учасників навколо спільної ідеї: громадянської, політичної, культурної.

Свято як культурно-мистецьке дійство охоплює реальні дії учасників, стимулює до художньої творчості певних суб'єктів (творців і споживачів культурно-мистецького продукту), мотивує режисерів, які організують дії глядача, перетворюючи його на учасника святкового дійства.

А. Мазаєв підкреслює, що у процесі святкової діяльності кристалізуються цінності певної спільноти: "Святкувати – значить вільно спілкуватися і колективно переживати ідеальні устремління, які на час свята ніби стали реальністю, отже, відчувати повноту життя – індивідуального і колективного, що перебуває у стані гармонії з собою і з навколишнім соціальним і природним світом" [13].

Святкова діяльність має культуротворчий характер. У процесі цієї діяльності сформувався річний календарний круг, який М. Грушевський назвав "єдиною нашою релігійною системою" [14].

Сприйняття процесів відродження природи традиційно здійснювалось у формі обрядово-святкових дійств календарного циклу. Культ предків і пов'язаний з ним культ родючості становить найдавніший пласт світоглядних уявлень, які визначили ідейний зміст, етику, символіку, атрибутику, характерні особливості обрядів і традиційних масових народних свят. Із прийняттям християнства народний календар збагатився церковною обрядовістю; а поєднання прадавніх, пантеїстичних уявлень з християнством сприяло атмосфері двовір'я. Календарний обрядовий цикл, який відбиває світоглядні народно-християнські уявлення, є головною складовою традиційної побутової культури, визначає розпорядок життя людини протягом року.

Окрім свят календарного циклу, в народній культурі сформувалися родинні свята, пов'язані з найважливішими моментами в житті людини, – народини, весілля, поховально-поминальні обряди. На відміну від календарних, свята родинного циклу не належать до масових.

Життя людини складається із свят і буднів. Згідно з народними уявленнями, лише "...у Бога щодня празник!". Під час проведення масових свят традиційно формується сакральний простір, людина заново переживає міфологічні події, відновлює втрачені зв'язки з природою, прагне духовного і фізичного (в іграх, змаганнях) вдосконалення, опиняється ніби в ідеальній дійсності, пізнає щастя існування.

Наукова новизна полягає в дослідженні теоретичного розуміння феномена свята, виявлення і обґрунтування його потенційної ролі і значенні в людському бутті.

Висновки та перспективи подальших розробок. Таким чином, свято в своєму потенціалі значною мірою активізує культурно-мистецьке життя народу. У святковій діяльності стверджуються основні цінності, які надають сенсу людському життю і є найбільш характерними для певної соціальної групи, народу загалом.

Таким чином, свято, актуалізуючи цінності, нагадуючи про важливі історичні події, пов'язані з ним, сприяє передаванню культурних традицій, надає людині можливість здійснювати культурну самоідентифікацію. Водночас свято стає узвичаєним приводом для осмислення майбутнього, створення зразка суспільної організації. Зі святом пов'язані специфічні явища культурного життя: вчинки, речі, звичаї, знаки, символи, обрядові комплекси тощо. До таких явищ належать і окремі норми товариського спілкування, родинного, громадського, загалом публічного життя, звички і традиції, словесні формули і жести, вміння оперувати святковими символами, знаками і предметами, святкові магічні дійства, ворожіння, ігри, забави. Зі святом пов'язана важлива складова матеріальної культури, яка охоплює святковий одяг і прикраси, декорації, кулінарію, спеціальні постійні і тимчасові споруди у межах святкового простору, символи, форми пожертв тощо.

Література

1. Бахтин М. М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. М., 1965. С.12.
2. Кокс Х. Праздник шутов: теологический очерк празднества и фантазии (рефератное изложение И.Б.Роднянской). Современные концепции культурного кризиса на Западе. М., 1976. С.127.
3. Соколов Э.В. Свободно время и культура досуга. Л., 1977. С. 85.
4. Луначарский А.В. Театр и революция. М., 1924. С.63.
5. Скуратівський В. Святвечір : Нариси-дослідження у двох книгах. К. : Перлина, 1994. Кн. 1. 288 с.
6. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. К. : Довіра, 2006. 703 с.
7. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. М. : Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1955. Т. 111. С. 380–381.
8. Жигульский К. Праздник и культура / Перев. с польск. ; Общ. ред. и вступ. статья Арнольдова. М. : Прогресс, 1985. С 26.
9. Словник староукраїнської мови XVI–XV ст. / Ред. тому Л. Л. Гумецька, І. М. Кернецький. К. : Наук. думка, 1978. Т. 2. С. 326.
10. Українці: Історико-етнографічна монографія: у 2-х кн. Опішня, 1999. Кн. 1. С. 383.
11. Українські прислів'я та приказки / Упорядк. С. В. Мишанича та М. М. Пазяка; вст. ст. М. М. Пазяка. К. : Дніпро, 1984. С. 120.
12. Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и ренессанса. М. : Худож. лит., 1965. С. 15.
13. Мазаев А. И. Праздник как социально-художественное явление: Опыт историко-теоретического исследования. М. : Наука, 1978. С. 11.
14. Грушевський М. Історія української літератури: в 6 томах 9 книгах. / Упор. В. В. Яременко; авт пер. П. П. Кононенко; прим. Л. Ф. Дунаєвська. К. : Либідь, 1993. Т. 1. С. 171.

References

1. Bakhtin, M. (1965). Creativity Francois Rabelais and the folk culture of the Middle Ages and the Renaissance. Moscow [in Russian].
2. Koks, Kh. (1976). Celebration of clowns: a theological outline of festivity and fantasy (abstract presentation by I.B. Rodnyanskaya). Modern concepts of the cultural crisis in the West. Moscow [in Russian].
3. Sokolov, E.V. (1977). Free time and culture of leisure. Leningrad, 85 [in Russian].
4. Lunacharsky, A.V. (1924). Theater and Revolution. Moscow [in Russian].
5. Skuratovsky, V. (1994). Candlestick: Essay-study in two books. Kyiv : Perlyna, Kn. 1 [in Ukrainian].
6. Zhayvoronok, V.V. (2006). Signs of Ukrainian Ethnoculture: Dictionary-Directory. Kyiv : Dovira [in Ukrainian].
7. Dal, V. (1955). Explanatory dictionary of the living Great Russian language. Moscow : Gos. izd-vo inostr. I nats. slovary, 111, 380-381 [in Russian].
8. Zhigulsky, K. (1985). Celebration and culture. Translation from Polish; Ed. Arnoldova. Moscow : Progress [in Russian].
9. Dictionary of the Old Ukrainian language of the sixteenth and fifteenth centuries (1978). Eds. L. L. Gumetsky, I. M. Kernetsky. Kyiv: Naukova dumka, 2, [in Ukrainian].
10. Ukrainians: Historical and ethnographic monograph: in 2 books (1999). Opishnia, 1 [in Ukrainian].
11. Ukrainian proverbs and sayings (1984). Eds. S.V. Mishanych, M. M. Paziak. Kyiv : Dnipro, [in Ukrainian].
12. Bakhtin, M. (1965). Creativity Francois Rabelais and folk culture of the Middle Ages and Renaissance. Moscow : Khud. lit., [in Russian].
13. Mazaev, A.I. (1978). Holiday as a socio-artistic phenomenon: The experience of historical and theoretical research. Moscow : Nauka, [in Russian].
14. Grushevsky, M. (1993). History of Ukrainian Literature: in 6 volumes 9 books. Eds. V.V. Yaremenko, P.P. Kononenko, L.F. Dunaevska. Kyiv : Lybid, 1, [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 07.03.2018 р.